

!Na výletech a cestách!

Maršnerovy
šumivé limonádové bonbony

OSVĚŽUJÍ.

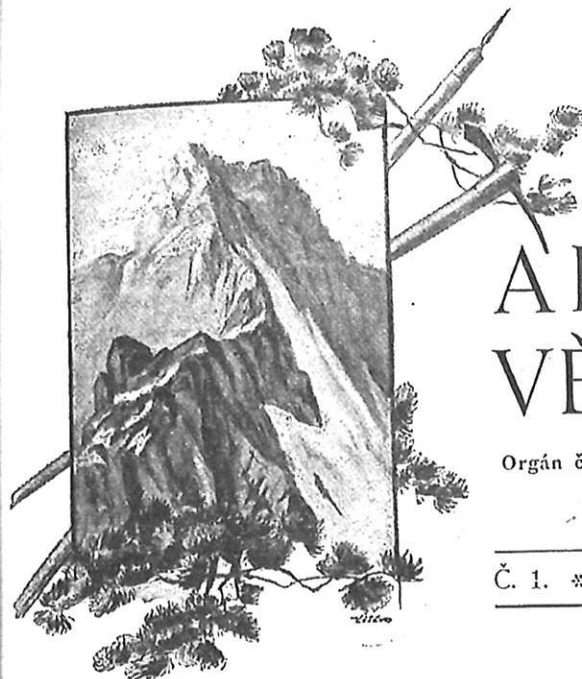
Ochranná známka.

Maršnerovo české kakao
posilňuje.

== Žádejte výslovně Maršnerovy tovary! ==

Všude je obdržíte.

Sklad: Praha, Ferdinandova třída 35.

ALPSKÝ VĚSTNÍK

Orgán českého odboru slovinského
alpského družstva.

Č. 1. * ŘÍJEN. * R. III.

Otevření české chaty.

24. červenec byl na české chatě horký den, horký v nejednom slova smyslu. Na nebi ani mráčku, po celý den stápl se celý ten nádherný cirkus skalní, v jehož středu česká chata strojila se k slavnostnímu přijetí hostů, v jediné záplavě jasu žhoucích paprsků červencového slunce; což divu, že zaměstnaným při posledních přípravách k otevření skanla tak mnohá krupěj potu.

Však nebylo té roboty málo. Otevření slaví se arci teprve pozejtří, ale dnes mělo být už vše hotovo. Zitra většina z nás odebere se do údolí k uvítání scházejících se hostů a v chatě nastává vláda našich dam, aby ku slavnosti mohly připravit pohostění a všemu dodati náležitého lesku. Ani okamžik tedy nemohl býti ztracen, a kdo měl zdravé ruce, musil pomáhat; však činili to všichni rádi a těžko bys našel pracovníky ochotnější a přičinlivější, než přátelskou družinu, která se tu sešla. Když jsme před osmi dny sem dorazili a spatřili, co dodělávek ještě zbývá do otevření chaty, nemálo jsme se zalekli, bude-li možno vše v čas dokončiti. Zjednaní dva místní truhláři zaměstnání byli úplně dokončením vnitřních prací; jiných schopných lidí v okolí nebylo; nezbývalo tudíž než abychom sami pustili se do díla. A nebylo ho málo. Nábytek vzhledem k obtížnému transportu na nejmenší možné části rozložen, všecky bedny s vnitřním zařízením ještě nerozbaleny, zevní i vnitřní výzdoba chaty ani nezačata a prostranství kolem chaty zcela neupraveno. Tu nebylo rozmýšlení; projektované partie ihned zanechány a chutě jsme se chopili díla. Však nezůstali jsme dlouho sami. Jeden po druhém dostavovali se staří i noví přátelé, až nás byl celý tucet. A věru že nelituje z nás nikdo těch chvil.

Několikadenní idyllicky nenucený a srdečný život na chatě sblížil všechny účastníky měrou takovou, že by dlouholetý styk v obyčejném životě to nedokázal, a nezapomenutelnými zůstanou nám všem okamžiky společné práce a zaslouženého odpočinku, plny srdečného veselí a někdy přímo nevázané rozpustilosti.

Však stálo to také za podívanou, jak páni právníci od advokacie i od úřadů dovedou se, je-li toho zapotřebí, oháněti také koštětem a hráběmi, sbledávat a stloukat k sobě patřící kusy nábytku a vše rovnat na určené místo; panu řiditeli výzkumného ústavu se doma zajisté také nezdálo, že bude se žebříkem vyslán, aby dokončil poslední výzdobu chaty. A což ta škodolibost nejmladšího člena společnosti, gymnasisty, mohl li panu profesorovi při odklízování nepotřebných odpadků z okolí chaty na nosítka přisantročit nějaký těžký kámen, že se pod ním prohýbal!

Ale co byli bychom si všichni počali bez Vás, pane faráři! Ochoty jsme arci měli všichni dost, ale dobrá vůle sama přece jen vše nesvede. Tu jste přibyl Vy a ujal se komanda a hned vše šlo jako na drátku. Však jsme Vás také poslouchali. A nejen my, i sami řemeslníci uznali ve Vás brzo svého mistra. Ať se jednalo o jakoukoli práci, všude jste si věděl nejen rady, ale i pomoci.

A jak nám všem při tom chutnalo. Kdo že nám vařil? Doufám, milostpaní, že se na mne nerozhněvate, prozradím-li, že ten div, tučť více méně zkažených žaludků nejen upokojit, ale uvést v nadšení, dokázala jste Vy.

Tak uplynul nám až příliš rychle čas, a jedinou starostí náš bylo, aby se nám počasí nezkažilo. Krásná pohoda trvala skoro již nápadně dlouho a škarohlídům mezi námi se dnes „nějak to zbarvení hor nechtělo lbit“, kontury jim vystupovaly příliš ostře a pod. Prosím Vás, sejkové musí být všude; tenkrát ale šeredně se zklamali. Počasí dodrželo.

Večer 24. července jsme tedy byli v chatě hotovi a jednalo se ještě o vztýčení stožáru s praporem. Není tak snadno 12metrový stožár postavit a upevnit tak, aby na exponovaném místě všem větrům vzdoroval, ale za velení a účinné pomoci pana faráře i to jsme na konec dokázali a dříve než zapadající slunce naposled pocelovalo protilehlé štíty skalní, pozdravili jsme s nadšeným jásotem mohutný prapor vlající ve večerním vánku poprvé nad chatou. Buďte vítány české barvy mezi těmi obry skalními, v kraji přes všecku vzdálenost místní tak spřízněném, vesele vlajte nad údolím všem bratrským srdcím ku potěše — a, kdo jinak nechce, tomu na vzdory.

Časně z rána druhý den spěchali jsme do údolí, kde nás čekalo nemalé překvapení. Již po cestě bylo viděti, že se celá krajina chystá ku slavnostnímu dnu. Tak na př. vzbudil naši zvědavost výrostek nesoucí v pytlí břemeno, jehož nevelký objem nezdál se býti v náležitém poměru ku námaze, kterou nosiči působil. Zastavili jsme hoča a věc se nám vysvětlila; v pytlí byl důkladný hmoždíř. U Slovinců při slavnostech bez střelby se neobejdou. Kde tedy jaká bouchačka byla, dopravena ku slavnosti na okolní stráně, aby při slavnostním aktu koncertovala. Ostatně jen co je pravda: hromový rachot v nekonečných ozvěnách se odrážející od skalních stěn imponantního závěru údolí horní Kočny vyjímá se jak náleží dobře. — Jak divili jsme se ale teprve, když došli jsme do obce; sotva

jsme ji poznávali, jak se za naší nepřítomnosti změnila. Všude samý prapor, na silnici slavnostní stožáry; kde praporu nebylo, aspoň zelenými ratolestmi byly chatrče okrášleny.

Okolo poledne začali se trousiti první hosté, z počátku po jednotlivu, pak k večeru stále hustěji. Samé vítání starých milých známých a představení nových příchozích. Ruchu a práce přibývá. Jste právě v nejlepším vysvětliti jedné společnosti, že dnes na chatu již nelze, aby v noci tam nebylo přeplněno, že o ubytování jest v obci postaráno, když vás volají, abyste rychle vyšel na cestu k chatě, tou že se dala celá jedna podružnice asi patnáctičlenná, nedošedší ani do Jezerska a chtějí na chatě nocovat. Sotva jste měli čas je zadržeti, již tu nový povel vás volá k uvítání vzácné návštěvy; a tak to šlo do večera. Že bez malých nedorozumění a veselých episod to nešlo, rozumí se samo sebou. Nejvíce lítosti působil zajisté velice rozumné opatření, že chata nesmí se na noc přeplnit; nebyloť toho zapotřebí. Druhý den měl každý času dost dojíti ku slavnosti, a v obci bylo o noclehy výborně postaráno, měliť jsme k dispozici místo pro více než 100 účastníků, mezi tím na 70 dobrých postelí. A přece by byl každý tak rád na chatě přespal. Leč podrobili se všichni disciplině, což ovšem s největším díkem uznali ti, jimž vykázan byl nocleh na chatě. Bylo jich celkem 30 a libovali si všichni, nejen jak dobře spali, nýbrž i jak vesele a příjemně ztrávili večer. Tvrdí se dokonce, že bylo z údolí viděti v chatě světlo hořeti dlouho přes půlnoc; to patrně bude jen závistivá pomluva, neboť nelze přece věřiti, že by tak disciplinovaná společnost, v níž samo předsednictvo ústřední i odborové bylo zastoupeno, tak málo dbala domácího řádu.

Noc byla ten den ostatně pro nás všechny velmi krátká. Po de-áté z večera docházeli ještě stále hosté noví a v nejprvnějších hodinách popůlnocních dostavovali se opět příchozí, kteří majíce jen jediný den k dispozici, přece nechtěli scházeti. Tak z Tržiče, z Kráně a jiných okolních měst dorazily společnosti do Jezerska okolo 3. hodiny ránní a za nimi teprve zase ti, kdo nočními vlaky dojeli do Kráně.

A jak mám nyní vylíčiti slavnost v chatě samé? O průběhu její podána byla české veřejnosti v listech denních zpráva a na vypsání nalady, srdečnosti a nadšení, jež tu panovalo, zpravodajovo péro nestačí. Již okamžiky, kdy dostavující se účastníci vzájemně se vítali, zůstanou každému zajisté nezapomenutelnými. Značná část cesty se od chaty přehlédne a dalekohledy vyhledávání z jednotlivých skupin známí a přátelé.

Toho jásotu, těch pozdravů vzájemných; každou chvíli rozběhne se někdo po cestě některé skupině naproti, a zvláště vynikající účastníci vítání všeobecnými hlučnými pozdravy, ba i ranami z hmoždířů. A což teprve to veselé povzbuzování, když objevil se někdo, na němž viděti, že cesta k české chatě nezdá se mu právě pouhou procházkou a že spíše z národní povinnosti na cestu se vydal! Celé 4 hodiny trvalo toto pouťavé divadlo. Zástup před chatou stále rostl, až nás bylo dobře počítáno ke 300.

Mezi Slovinci kromě členů ústředního výboru a všech podružnic S. P. D. pozorovali jsme zástupce všech vrstev inteligence: kněze, advokáty, lékaře, vyšší úředníky finanční a soudní, profesory a obchodníky a t. d. nejen z měst okolních a z Lublaně, nýbrž i ze vzdálených krajín Slovinci

obyvaných; hojně zastoupen byl arci též prostý lid venkovský i z dalšího okolí. Čechů přítomno na 40. V zápisné knize zapsalo se o slavnosti na 200 osob; *) že daleko všichni se nezapsali, netřeba ovšem podotýkati.

Zahájení vlastních obřadů slavnostních dosti se pozdrželo, čekali jsme na vzácného hosta, jenž ochotně převzal obřad svěcení: vdp. P. Jakuba Aljaže, faráře z Dovje. Zdržen povinnostmi doma, mohl vypravit se teprve nočním vlakem z Mojstrany; k 8. hod. dojel do Jezerska a ještě též večer se musel opět vrátit, aby opět nočním vlakem domů se dostal. Věru vzácný to důkaz obětavosti. Však byl to také jástot, když ctihodná postava nadšeného kněze-vlastence na cestě k chatě se objevila. Po jeho příchodu započato s obřadem.

Předseda odboru našeho, profesor dr. Karel Chodounský, především uvítal srdečně všechny přítomné, a vylíčil pak nadšenými slovy význam chaty po stránce nejen turistické, nýbrž i vlastenecké a národně-hospodářské, požádal vdp. p. faráře Aljaže, aby chatu vysvětlil. Dojemný obřad vysvěcení, při němž v mnohém oku zaleskla se slza pohnutí, vykonán pak za asistence vdpp. P. Ed. Šttilera, faráře žižkovského, administratora K. Hrabý, vzácného přítele našeho, jenž před rokem spravoval faru jezerskou a věren slibu svému, k otevření chaty z daleka se dostavil, a kaplana P. Meško, známého spisovatele slovinského, který otevření se účastnil zároveň v zastoupení vynikajícího vlastence a vůdce Slovinců korutanských, probošta Einspielera.

Po skončeném obřadě proslovil jménem výboru české podružnice několik slov rada zemsk. výboru L. Mareš, aby vzdal díky všem, kdož odbor náš při postavení české chaty podporovali a ku zdaru dnešní slavnosti přispěli. Nadšenou řečí slavil pak starosta hlavního města Lublaně posl. Iv. Hribar význam působení českého odboru S. P. D. ve Slovinských Alpách jakožto vzor bratrské shody a praktický výsledek vzájemnosti dvou kmenů slovanských. Slova řečníkova působila dojmem nad míru hlubokým a nadšení posluchačstva dostoupilo vrcholu, když řečník v bratrském objetí s předsedou našeho odboru vřelým pocelem znovu spečetil svazek nezdolného přátelství česko-slovinského. Pozdrav a blahopřání máti českých měst královské Prahy tlumočil zástupce její člen sboru obec. starších p. dr. Lub. Jeřábek. Vzpomínaje zázračného téměř obrození, jež národu našemu vzešlo z českých chat, skončil účinnou svou řeč vřelým přáním, aby podobně i lidu slovinskému z prostých chýší venkovských vzešel nový život a lepší budoucnost. Vážený starosta ústředního výboru S. P. D. profesor F. Orožen projevil po té slovy nad míru lichotivými české podružnici dík a uznání za českou chatu, kterou nazval nejkrásnější z všech horských chýší v celé oblasti hor slovanských. Následující řečníci vdpp. P. Hraha a Meško, místopředseda S. P. D. dr. Vlad. Foerster a předseda radolské podruž. lékárník Roblek neméně nadšenými slovy slavili význam dnešní slavnosti a ze všech projevů jejich zářilo nadšení z uskutečnění podniku, jehož význam, jakožto symbolu věrného spojení dvou bratrských kmenů slovanských, nyní teprve bude moci býti náležitě oceněn.

*) Jména zapsaných účastníků uveřejníme příště.

Ač tím vlastní oficiální slavnost byla skončena, připraveno bylo účastníkům zásluhou dam našeho odboru ještě velmi příjemné překvapení. Na stolech kolem chaty rozestavených — kamž bychom se byli do vnitř vešli! — objevily se náhle jako v pohádce mísy s obsahem nad míru vábným. Pražská šunka (skutečná pražská šunka) slavila právě triumfy. A dovedete si představit to nadšení, když pan říditel výzkumného ústavu pivovarského narazil vlastnoručně první ze soudků, jež posud pečlivě byly uschovány v přirozené lednici, totiž v blízkém sněhu, a ochutnav prohlásil znalecky, že se dá pít. Pivo od sudu, nevěříte? Račte se jen zeptat v plzeňském prazdroji a na Smíchově v akciovém, snad vám také povědí, kolik čtvrtek to bylo; já to neprozradím. Ale to mohu říci, že nejen mezi Slovinci, nýbrž i mezi Čechy, kteří přece tomu rozumějí, byl jeden hlas, že lepší pivo nemají ani u Pinkasů, ani v akciovém pivovaru na Smíchově. Však také hřímavé projevy díky správám obou velkozávodů za skvostný dar se stále opakovaly. —

Příliš rychle uplynuly okamžiky společného veselí, a znenáhla řady naše počaly řidnouti. Věru, těžké bylo loučení. Však co naplat, zbývá útěcha: „Na shledanou!“ S tím slovem na rtech rozcházel se všichni účastníci. „Na shledanou!“ znělo to bez ustání jak z cesty údolní, tak ze skalních stěn, jimiž ku mlynarskému sedlu vzhůru se braly celé společnosti kamnických a radolských přátel.

„Na shledanou!“ Tak voláme i my dnes, kdy po první sezoně na dlouhou dobu zimní zavřely se dvéře české chaty. Tak slavný den, jako byl svátek svaté Anny letošního roku se sotva bude tak brzo opakovati, že ale bude ještě často svědkem radostného nadšení, to pevně doufáme; vždyť všichni, kdo sem přišli, tak upřímně si chatu zamilovali.

Odboru našemu zdar díla jest ovšem velikým zadostučiněním; dnes význam jeho chápou i tam kde původně pro ně nebylo porozumění. Do klína však odbor ruce složití nesmí; naopak zdar ten budí nám povzbuzením k další práci, a té jest věru ještě mnoho. Snad naše po prvním úspěchu smějí se nadíti tím větší podpory členstva i veřejnosti naší.

*

Skupina Jof Fuarta (Wischberggruppe).

Popisuje Vladislav Růžička.

„Zejména však snažme se monograficky zpracovati jednotlivé skupiny horské...“ Těmito slovy, pronesenými r. 1887. v Radstadtu, podnítil slavný geolog a alpinista Dr. E. Mojsisovics monografické popisy jednotlivých orograficky nebo geologicky dobře ohraničených oddílů, skupin horských. Slova jeho padla na úrodnou půdu a od té doby ukázalo se, že právě takovýmto monografickým popisem lze nejlépe prospěti alpinismu a jeho cílům. Popisy takové náležejí dnes také nejen k nejoblíbenějšímu druhu literární činnosti alpinistů, nýbrž i k nejoblíbenější lektuře veliké obce cizojazyčných přátel hor.

Naše literatura nemůže se dosud vykáhati žádnou prací podobného druhu.*)

Podáváje monografii skupiny Fuartské, kojím se nadějí, že podaří se mi vznítiti ve čtenáři aspoň ohlas onoho nadšení, s kterým jsem v nádherném tomto horstvu oddával se požitku nezkalených krás přírodních.

* * *

Hrdá vápencová skupina Jóf Fuarta, žel, příliš málo známá a nepatrně navštěvovaná, jest jednou z nejkrásnějších částí východních Alp vůbec a slovinských zvláště. U velikém oblouku vznáší se zelenými předhořími od Trbiže na jih, vypíná se pak k západu mohutnými věžemi a hřebeny, by u Pontebby a Chiusaforte opět zelenými alpami skončila. To shlédnouti lze každému, kdo do Trbiže a do Pontebby zavítá. Co však značí pohled z železničního vagonu spějícího k hranicím italským nebo z vozu, jenž z Pontebby nese nás čarovným Canale di Ferro! Do srdce skupiny musí proniknouti, kdo zřítí chce bizarní tvary nahých štítů, fantastické zuby skalní a obromné hladké stěny, jimiž obrněny jsou vrcholy Fuartské. Část těchto přímo dolomitových divů lze viděti ovšem již z perronu nádraží Trbižského, odkud otvírá se pohled do divokého koutu Karnice, obklíčeného věžemi Fuarta, Divje Kozy, Gamsove mati, Vlastovčích a Kastreinových štítů, Schönkopfu. Avšak to jest takorba jen předtucha toho, co spatřiti lze uvnitř skupiny samé. Než netoliko tyto pohledy lákají přítele hor. Vždyť i se stanoviska alpského jest v skupině Fuartské ještě mnoho co činiti. Řada nových výstupů čeká zde ještě turisty a jsou mezi nimi četné, jež co do smělosti vyrovnají se tak mnohé módní partii z tyrolských dolomitů. Jako pro jednotlivce, skytá ze zde velké pole i pro práci alpských družstev. Upravení cest na přechody a přístupnější vrcholy, i značení lehčích výstupů bylo by vděčným pro ně úkolem, jenž až dosud neúplně je proveden; neméně konečně i zřízení nových chat, jichž je tu nedostatek, a upevnění bezpečnostních lan na četných vhodných místech.

Takový, v alpiuském smyslu téměř neobděláný terrain byl by vděčným působištěm pro náš odbor; upozorňují-e naň, činíme tak proto, aby v čas rozvinuta byla zde emancipační činnost našeho družstva.

I.

Orometrie skupiny Jóf Fuarta.

Opětovaný pobyt v horstvu, jež jest předmětem této práce, umožnil mi vykonati pozorování, z nichž některá zde sděluji. Jsem si úplně vědom, že pro většinu čtenářstva budou následující řádky čtením velice nezajímavým. Ovšem! Suchopár čísel místo živého líčení horské přírody, fadessa místo napínavé četby o odvážných výstupech! Než, strpení — také k tomu dojde, neboť dal-li jsem nyní přednost suchému podání fakt fyzikálně-

*) Zasluzná práce p. rady L. Mareše o Saviňských Alpách sleduje hlavně cíle praktické, majíc býti příručním rádcem a ukazatelem rout.

zeměpisných, učinil jsem tak proto, bych zajímavější topografické líčení ponechal si na později a tedy později tím spíše získal si vděk čtenářstva. Že pak vůbec jsem se odhodlal tuto předloženou část svých zkušeností zpracovati, stalo se z přesvědčení, že dlužno započítati také s vědeckým prozkoumáním slovinských alp, tedy oné oblasti, na kterou svým působením především jsme odkázáni. Vědecký výzkum její ležel dosud namnoze úhorem, ač jeho výsledky v první řadě prospějí alpinismu.

Ohraničení skupiny.

Skupina Jóf Fuarta, uložená mezi 30° 59'—31° 15' v. d. F. a mezi 46° 23' 18"—46° 31' s. š. jest ohraničena velmi přesně, a to jak velikými a hlubokými údolními s ostře vyznačeným dnem, tak i vodními proudy. Hraniční údolí tvořící dosti pravidelný obdélník, jehož delší strany obráceny jsou k *S* a *J*, jsou tato:

Na *S* široké, úrodné údolí Kanalské, jež vrcholíc u Žabnice (Saifnitz — *Z* od Trbiže), protékáno jest směrem na *Z* Fellou, na *V* pak Zilicí (Gailitz);

na *Z* romantické údolí Felly Canale di Ferro, již zcela na území italském;

na *J* velké údolí Raccolanské, jehož vody (Torrente Raccolana) spějí do Felly;

na *J-V* nánosem zaplavené údolí Jezerního potoka, ústícího do temné zeleného, idyllického jezera Rabeljského;

na *V* konečně údolí Rabeljské, jež, protékáno Šlicou, ústí opět do údolí Kanalského.

Vody skupiny Jóf Fuarta ubírají se od rozvodí: Žabnice, sedla Brašnického a sedla Nevea většinou na západ, k Felle, a tím tedy k moři Adratskému, menšinou pak k Zilici, na východ (k moři Černému).

Co do nomenklatury skytá Zilice poměry velmi zajímavé. Vzuikaj c na jihu skupiny pod salaší Cregnedulskou na italské půdě, obrací se po krátkém toku na jih k východu a přibírá po $\frac{3}{4}$ hod. toku od severu Krummbach a po další $\frac{1}{2}$ hod. Belu (Weissenbach). Pod jménem Bela (Weissenbach) ústí do Rabeljského jezera. Od jezera až k Merzle Vode (Kaltwasser) sluje Jezerním potokem (Seebach). odtud do Thörlu v Kanalském údolí Šlica, konečně pak až k ústí svému do Zily (Gail) nazývá se Zilice. Mění tedy jméno své ne méně než čtyřikráte.**)

Údolí skupiny.

Tuto uvádím pouze ona údolí, jež majíce určitě vyznačené dno a s obou stran vyvinuté hřebeny, do massivu horského náležitě se vrvávají a tím přispívají k utvoření base, na níž vlastní vypnuliny (hřebeny) se vztýčují, tedy t. zv. údolí soklová.

**) Nomenklatura, v této části práce užívaná, budiž pokládána za provisorní, ježto se mi dosud nepodařilo zjednatí si na místě informace o všech jménech, což na příští pobyt pod Fuartem musím odložití. V pokračování této monografie věnuji nomenklaturě zvláštní odstavce.

Témito údolím skupina Jóf Fuarta přetata jest hlavně na dvě části:

1. na odnož SZ a
2. na velký horský pruh od Raccolany a Chiusaforte směrem z počátku ZV, pak SV k Trbříži se táhnoucí a nejvyšší vrcholy obsahující.

Údolí, jež toto rozštěpení umožňují, jsou:

na Z pobočné údolí Canale di Ferro, Canale di Dogna, na S pak údolí Zajzerské, k němuž dlužno čítati též úval Spranje, ze Zajzery směrem na J zaříznutý.

Převa údolím Zajzerským a Dogueským způsobená není ovšem takového rázu, aby obě odloučené části byly samostatnými skupinami horskými; neboť sedlo Rudni Vrh (Somdogna) je spojující má výšku 1452 m, kdežto nejvyšší body v hraničních údolích skupiny jsou:

rozvodí u Žabnice 897 m,
" na sedle Nevea 1196 m,
Dogna 464 m,
Rablje 892 m,

tedy vesměs značně nižší.

Mimo údolí právě uvedené vrývá se od Merzle Vody směrem JJ obloukem k SZ vypnutým až k massivu Jóf Fuarta

údolí Trbřížské Karnice (Kaltwasserthal).

Voje údolí Dogneského (Torrente Dogna) a Zajzerského (Bela-Wolfsbach) plynou do Felly; údolí Trbřížské Karnice posílá je (Kaltwasserbach) do Šlicy.

* * *

Údolí, na která orometrické studium naší skupiny musí vzíti ohled, jsou tedy 1. údolí v předešlém odstavci uvedená a 2. údolí skupinu ohraničující. O bližších orometrických poměrech těchto údolí poučí následující tabulky, z nichž prvá poskytuje faktický materiál, z kterého čísla v tabulce druhé obsažená byla vypočtena. Materiál ten získán použitím hlavně speciální mapy generálního štábu kol. IX., z. 19 a 20, a carta del regno d' Italia 1 : 75.000 (tavoletta Pontebba) za pečlivé kontroly autopsie. Velmi pocítován byl nedostatek přesné, ve větším měřítku provedené, správně a především úplně vkreslenými isohypsami opatřené mapy (zejména na území rakouském). Speciální mapa generálního štábu má v tomto okrese v měřítku 1 : 25.000 se pak nevydávají, ježto jde o pohraniční území. Další překážkou při vykonávání následujících výpočtů byl nedostatek hypsometrických dat, zejména pokud jde o sedla a prohíby, a nevalná spolehlivost mnohých dosavadních údajů vůbec. Lze proto očekávat, že po provedení přesného a hojnějšího určení výšek některá z následujících čísel budou modifikována.***) Nicméně vyslovuji naději, že vzdor nedostatům, s nimiž mi bylo zápatí, změny, které po odstranění jich v jednotlivých údajích nastanou, nebudou nikterak dotýkatí se základů a podstaty uvedených výsledků.

*) V pojednání bude o nich častěji promluveno.

**) Celý obvod byl právě c. k. vojenským zeměpisným ústavem ve Vídni znovu mapován; měl jsem příležitost do původních kreseb nahlédnouti i musím doznati, že četné chyby staré mapy jsou opraveny a vůbec terrain podán s velikou přesností, tak že — jak lze doufatí — v příštím novém vydání spec. mapy budeme mítí dobrou pomůcku po ruce. Do té doby ovšem uplyne ještě několik let.

I. Spád a podélný profil údolí skupiny Jóf Fuarta.

Výška od m do m	délka v km	sklonový úhel dna	Bližší označení částí údolní	Výška od m do m	délka v km	sklonový úhel dna	Bližší označení částí údolní
1. Údolí Kanalské (od Trbříže k Žabnici a odtud k Pontafu)							
731 — 804	4.3	0°35'	Trbříž-Žabnice	1196 — 1064	3.5	2°9'	Nevea-italská hranice
804 — 769	5.3	0°21'	Žabnice-Ukva	1064 — 996	2.1	1°53'	ústí Aiblského úvalu
769 — 657	2.8	2°19'	Ukva-Malborghet	996 — 993	2.6	0°40'	jezero
658 — 572	11.0	0°27'	Malborghet-Pontafel	993 — 990	1.1	1°34'	
2. Zajzera.							
1028 — 1000	1.00	0°10'		990 — 892	1.50	3°43'	jezero-Rabelj
1000 — 918	2.25	2° 5'		892 — 820	3.25	1°17'	Rablj-Merzla Voda
918 — 900	0.90	1° 0'		820 — 774	1.40	1°54'	mústek na Šlici
900 — 817	2.70	1°46'	Ovčja vas	774 — 771	1.04	0°10'	Flitschl
818 — 800	0.60	1°35'	kříž za Ovčjavi	771 — 731	2.00	1°9'	Trbříž
3. Canale de Ferre (od Pontebhy do Chiusaforte).							
572 — 464	7.75	0°45'	Pontebba-Dogna	1400 — 1000	1.80	12°29'	Brašnická salaš
464 — 391	4.20	0°59'	Dogna-Chiusaforte	1000 — 992	0.85	0°32'	
4. Canale di Dogna.							
1452 — 1029	3.8	5°36'	Rudni Vrh-Implanz	992 — 900	2.45	2° 9'	Merzla Voda
1029 — 815	2.6	4°42'	Implanz-Pieziche	900 — 820	1.05	4°23'	
815 — 600	2.25	5°30'	Pieziche-ústí R. Mas				
600 — 464	3.1	2°30'	ústí R. Mas-Dogna				
5. Canale di Raccolana.							
1196 — 1152	1.0	2°33'	Sedlo Nevea-Ricovero Nevea	1150 — 1100	0.4	7° 9'	
1152 — 770	2.95	9°14'	Ricovero Nevea-Siretti	1100 — 1028	0.6	6°58'	
770 — 624	2.6	3°13'	Streiti-Pian di qua				
624 — 517	2.6	2°20'	Pian di qua-Saletto				
517 — 391	6.45	1° 6'	Saletto-Raccolana				
6. Údolí Jezerního potoka.							
7. Údolí Rabeljské.							
8. Údolí Trbřížské Karnice.							
9. Úval Spranje.							

II. Orometrické elementy údolí a skupiny Jóf Fuarta.

Jméno údolí	Výška počátku údolí	Výška konce údolí	Střední výška	Délka	Spád	Střední úhel sklonový dna údolního
	m	m				
1. Údolí Kanalské:						
a) od Žabnice k Pontafiu	804	572	676.6	19.10	282	1°2'18"
b) od Žabnice k Trbíži	804	731	767.5	4.30	73	0°35'
2. Zajzera	1028	800	911.7	7.45	228	1°19'12"
3. Canale di Ferro (od Pontebby do Chiusaforte)	572	391	484.1	12.00	181	0°52'
4. Canale di Dogna	1452	464	865.07	11.25	988	0°34'30"
5. Canale di Raccolana	1196	391	643.74	15.00	865	3°41'9"
6. Údolí Jezerního potoka	1196	990	1052	9.30	206	1°33'30"
7. Údolí Rabeljské	90	731	858.8	9.19	259	1°38'24"
8. Údolí Trbízské Karnice	1400	820	1012.5	6.15	580	4°53'21"
9. Úval Spranje	1150	1028	1089	1.00	122	7°3'

Učiníme nyní závěry z uvedených tabulek, při čemž budeme přihlížeti hlavně k tabulce II.

Délka údolí.

Poněvadž pro dvojí sklon je nutno o údolí Kanalském rozděleně na dvou místech pojednatí, dělíme je na část *Z* od Žabnice k Pontafiu a na část *V* od Žabnice k Trbíži.

Co do délky lze uvedená údolí sestavit v tuto řadu:

1. Úval Spranje 1 km;	6. Úd. Rabeljské 9.19 km;
2. Údolí Kanalské (<i>V</i>) 4.3 km;	7. Canale di Dogna 11.25 km;
3. Úd. Trbízské Karnice 6.15 km;	8. Can. di Ferro 12 km;
4. Zajzera 7.45 km;	9. Can. di Raccolana 15.0 km;
5. Úd. Jezerního potoka 9.3 km;	10. Úd. Kanalské (<i>Z</i>) 19.1 km.

Z údolí těch spadají nejdělsí, totiž Kanalské (*Z*) Raccolanské a Dogneské se společnou střední délkou 14.6 km na *Z*; Rabeljské, Zajzera se Spranjí se společnou střední délkou 5.88 km jakožto nejkratší na *S*; ostatní pak se společnou střední délkou 6.58 km na *V*. Canale di Ferro jest skloněno k *J*.

Údolí skupiny Jóf Fuarta je tedy stejně (po třech) na *Z*, *S* a *V*; pouze k *J* svažuje se jedině. Toto pak je hraničním údolím skupiny, tak že se skupina Fuartská od jihu reprezentuje jako mohutný val, nepřervaný hlubší depressí.

(Příště dále.)

*

Dolomity.

Geologická črta. Píše O. Lava.

Dolomit nazývá se dle francouzského mineraloga Dolomieu x nerost, jež tento přírodovědec poprvé prozkoumal, a který v podstatě sestává z uhličitanu vápenato-hořečnatého. Povstal z vápenců zdolomitování, to jest změnou části uhličitanu vápenatého ve sloučeninu hořečnatou, co často děje se za pomoci kyseliny uhličité v sousedství diabasů a jiných hornin, obsahujících hořečnaté silikáty.

S dolomitem setkáváme se často ve vápencových Alpách severních i jižních; tvoří obyčejně charakteristická horstva, kde převládají útesy, příkré skalní stěny a věže.

Z této příčiny patrně označují mnozí turisté názvem Dolomity celé jižní Alpy vápencové. Název ten ustálil se však pouze pro část jiho-tyrolských Alp od Pusterthalu na jih ku lombardské nížině, kterou ohraničuje na západě Eisack, na východě pak Dráva.

Název „Dolomity“ je nesprávný, považíme-li, že četné ze skupin horských v nich sestávají pouze z vápence, kdežto skutečně dolomitová skupina Brenty se k Dolomitům nepočítá.

Celkem lze říci, že v Dolomitech setkáváme se s ojedinělými horskými massami, v ostatních jižních Alpách pak s horskými řetězy.

Větrání a erose změnily v Dolomitech měkký vápence a dolomit triasový v řadu bizarrních vrcholů, věží, útesů, jaké jen kdy lidská fantazie může si představit.

Jich sloh odráží se křiklavě od stavby Alp centrálních. Četné jsou vrcholy prahorních Alp, známé svými pohledy na Dolomity. Mezi takové sluší uvést vrcholy jižní části Štubajských Alp. Zejména od teplické chaty rozevírá se skvostný pohled na celý jich řetěz. Nejbližší okolí vyplněno rozložitými lesnatými kopci, táhlými řetězy hor, avšak na vzdálenějším obzoru týčí se jak zkamenělý les četné štíhlé, zažloutlé sloupy Lattemaru, Rosengartenu, rozbrázděný Langkofel a zase řada útesů až k imposantní Marmolatě, a dále postupují v řadách k Monte Cristallu, Schusteršpicí a gothickému dómu tří Zinn.

Zvláštní, báječný je kraj Dolomitů! Pod nebetyčnými skalami bují jihoevropská vegetace, vonné lučiny střídají se se širými lesy, kde dumají poetická jezera, nikde však neshledáš bzučících vodopádů, bystrých ručejů a divokých potoků horských, jako na severu, kde se všech stran hrnou se odtoky s ledovců, třísťí se po skalách a plní vzduch vlhkostí a hlukem. Zde potok zarývá se hluboko do měkkého materiálu a nezřídka mizí pod zemí jako v Krasu.

Podložku Dolomitů činí prahorní břidla a nad ní permský útvar. Obrovské plateau křemenného porfýru od Bolzana na jih se prostírající, rozvětvené často v žíly a proudy, obsahující slepence tak zvané verrucano, tvoří z největší části podklad, jenž zhusta vykazuje červené gródenské pískovce a hnědé vápence belorofonské. Četné eruptivní horniny jako autigitový porfýr, diorit, prorvaly tyto vrstvy. Permské horniny mají často vyhlazené skalné plochy, mohutná ložiska morenová, bludné balvany prahorní, což nasvědčuje, že v místa tato zasahoval obrovský ledovec, který

šinul se s centrálních Alp údolím řeky Eisacku a končil u Bolzana, kde zanechal spousty práškovitého cementu, pro ledovce tak významného, jenž se usazuje v okolí moren. Účinkem dešťových kapek v tento kyprý materiál povstaly zde řady světoznámých zemitéch pyramid.

Na permském útvaru vypínají se Dolomity jako zbytky vrstev triasových. Mají celkem dvojnásobek. Skupinám západním přísluší vším právem název Dolomity, neboť sestávají většinou z dolomitu; za to však část výchoďní složena je převážným dílem z vápence.

Na úpatí západních skupin vystupují terasy vrstev werfenských, lasturového vápence a buchšteinských vrstev a nad nimi pnou se strmé stěny dolomitu wengerského a cassianského v mohutnosti mnoha set metrů do výše. Bublinatý jich massiv málo kde je zvrstven a končí na temeni skrovnými zbytky vrstev rabeljských a vápence dachšteinského. Hladké stěny dolomitu rozervány jsou bublinami a komínky, které přecházejí jediné umožňují výstup k vrcholům.

Východní část Dolomitů je většinou mladší, neboť sestává z vápence dachšteinského, který v mohutných massách uložen je na slabých vrstvách rabeljských. Shledáváme zde izolované skupiny s terasovitými odstavci, mnohonásobně zvrstvenými nesčetnými římsami, a pruhy více méně vodorovně položenými, které s komínky usnadňují přístup ku skalním pyramidám. Teplý, červenavý tón skal a bílé ssutky na úpatí zvyšují velkolepý efekt krajinářský.

Massivy Dolomitů samy za pásmem lesů působí též úchvatně. Vyprahlé kouty, nesmírné ssutkové haldy a strmé skály denudací rozpadané, kde firn pro příkrost se neudrží, pnou se do výše. Vše ztrnulé, jako začarované, jen čajem zazní třeskot kamení, jež hlubokými komínky řítí se se skal dolů.

Celkový ráz výspy neb útesů, jímž se Dolomity charakterisují, zavdal příčinu k domněnce Richthoffenově, že jihotyrolské skupiny horské jsou zbytky útesu korálového. Mojsisovics snažil se teorií tuto upevniti bližším studiem Dolomitů. Dle něho tvoření se massivů dolomitových dalo se z počátku náplavem vodním. Když pak spodní lasturový vápenc ukončil svoji periodu, utvořil se obrovský lagunový útes pobřežní. Jeho počátek spadá do stáří vrstev buchšteinských, kdy tvořil větší počet roztroušených území, za doby wengerských vrstev vzrostl značně ku Schlernu a na sever, takže zaujímal dnešní Geisslerovy špiče, Peitlerkofel, Langkofel, Rosengarten, Lattemar, Marmolatu, skupinu Palskou kromě menších ostrůvků. Čím dále, tím více mohutněl k východu a za času cassianských vrstev nabyl největšího rozsahu, splýnuv s menším ostrůvkem sextenským v místa, kde dnes je Cristallo, Marmarole a Sella.

Během doby změnil se útesy korálů mechanicky tříštěním větví, denudací; pak hlavně chemicky přešly v dolomit, takže původní korálovou strukturu ztratil. Tím vysvětluje Mojsisovics chudost útesů na mořské zkameněliny.

Proti teorii útesů korálových vyslovili se však četní geologové, a tak dodnes není zjištěn původ Dolomitů.

Západní Dolomity pokládá tedy Mojsisovics za zbytky korálových útesů, což hledí odůvodniti též zkušeností, že na úpatí korálových bradel hromadí se hojná fauna lagunová, která v podobě zkamenělin by musela

se nalézt. Vskutku cipitové vápence na podobné zkameněliny bohaté nalézáme na úpatí Schlernu a Sett Sassu.

Wengerský dolomit Schlernu ohromně byl přeměněn v blízké zbylé skupině Rosengartenu. Na četné jehly a smělé věže rozblodán ční tu massiv dolomitový. Zejména partie věží Vajolettových s věží Winklerovou a Delagovou překvapuje každého jak neobyčejnou strmostí, tak vzhledem fantastickým, podobným staroindickým stavbám. Stejně složen je půvabný Lattemar nad čarokrásným Kareským jezerem. Lattemar sradá však již v oblast eruptivní, za tvorby vrstev těch činných vulkánů podmořských, a strmé stěny jeho prorvány jsou žilami vyvřelých hornin. Zde počíná území navštěvované všemi významnějšími geology tohoto století. Nedaleko totiž rozkládá se sopečná skupina monzonská a fleimská. Zde bouřily podmořské vulkány a zaplavovaly okolí eruptivní hmotou.

Vyprýštující lávy na kontaktu s jinými horninami vytvořily zde vzájemnou výměnou součástek za činnosti žáru a přehřáté páry vodní celou řadu vzácných minerálů, a místa Buffaure a Driole Pallo jsou proslavena jako naleziště minerálů.

Nedaleko se vypínající hora Sasso di Dam je výběžek útesu Marmolaty, sestávající též z wengerského dolomitu v podobě bradla vyzdviženého, kdo na mírném sklonu udržuje se největší ledovec v celé této oblasti „královny Dolomitů“.

Však ještě jižněji setkáváme se se zbytky dolomitových vrstev, které v skupině Palské následkem denudace jsou velice rozčleněny a podob co nefantastičtějších. Dominující vrchol Cima della Pala vyzdvižením okolních vrstev získal imposantní výšky; bizarní vzhled strmého zubu vědčí činnosti denudační. „Matterhorn Dolomitů“ zve se též smělá tato špiče, ovládající ostatní báchorkovité tvary skupiny palské, sestávající z dolomitu wengerského a cassianského. Nikde nenalézáme tolik kontrastů co do tvarů horských jako v této primierské skupině a proto také vším právem si zaslouží název „perly Dolomitů“. Kolmé stěny plochých útesů Cima di Vezzany a jiných střídají se s věžemi horskými, z nichž nejdůležitější dvojice Sass Maoru byla nejtvrdějším oříškem pro lezce; neboť jedna z nich, Cima della Madonna, mohla býti zdolána jen krkolomným Winklerovým komínem.

Bohaté lučiny Alpy seiserské pokrývající od Rosengartenu postupující wengerské vrstvy, často černým porfýrem a lavami prorvané, zatáčeji se ku podkovovitému útesu Langkoflu, kde dolomit wengerský s cassianským dosahuje výše přes tisíc metrů. Jak obrovský dóm klene se mohutná stavba Plattkoflu a strmými špicemi se pojí s proslavenou Fünffingeršpicí, přístupnou nesusadně Schmittovým komínem; řetěz končí pak imposantním vládcem Grödenských Dolomitů, vlastním Langkoflem.

Erosivní rýba údolí grödenského dělí velkolepou skupinu tuto od rozrušených Geisslerových špicí; pokračování cassianského dolomitu jejich spatřujeme v tabulovité masse Gardanazzy. Na severu druží se pak k nim horstvo Puez.

V Dolomitech setkáváme se často nejen s vržením a převratem vrstev, nýbrž nalézáme i odtržení horstev od původních massivů; příkladem uveden budíž Peitlerkofel, od jižních útesů odtržený.

Přechodem ku východní části Dolomitů a k jejich zvláštnostem je skupina Selly. V ní jsou zastoupeny oba elementy Dolomitů; proto vyznačuje se skupina ta velikou malebností barev. Mohutné, piliřovitě rozeklané bílé massy tvoří kolkolem vystupující terasy; na nich spočívají červené i zelené rabeljské vrstvy, jež prorůstají do vyšších stěn, nad těmito tyčí se skalné význačné pyramidy. Spodní části pozůstávají z elementů západu, ze zbytků útesu dolomitového, vrchní pyramid náležejí však již vápenci dachšteinskému. Badiot, údolí a plateau šířící se na sever, vykazuje obdobu s Alpou Seiserskou. I zde prorvány jsou vrstvy dolomitu eruptivní hmotou, vrstvy však nepodlehly tak silně denudaci jak Seissera. Dokladem toho je proslavené naleziště zkamenělin St. Cassian na úpatí zbytku starého útesu hory Sett Sassu. Zde nakupila se lagunová fauna ve všech svých rozmanitostech, jak obyčejně se stává při útesech korálových. Jakožto další zbytek mocných vrstev zdvihá se jižně Nuvolau, výběžek útesu Sett Sassu.

Údolí Badiotské, Buchšteinské i Ampezzanské sestávají z měkkého materiálu vápencového, snadno povolného. Stačí silnější déšť, aby vrstvy tyto uvedeny byly v pohyb, zejména na příkrých místech, při čemž hlína mění se tlakem v hustou massu, která proudem i při malém sklonu se dolů pošinouje a mnohdy vyhlazuje okolní kamení jako ledovec. Spatřujeme zde pohyblivé se louky, jež vypadají jak obrovským pluhem zorány, dále pošinující se lesy, kde kmeny klesají a srážejí pádem jiné. Cortina sama je na takovýchto vrstvách, které právě jsou v klidu.

Čím více se blížíme Ampezzu, tím značněji převládá ráz východních Dolomitů, vápence dachšteinského. Má-li Sella ve spodní polovině útesů ještě ráz západní, tož u Tofany shledáváme se s ním již jen na úpatí, kdežto hlavní masiv složen je z dachšteinského vápence. Na obrovské pyramidě Tofany lze si učiniti představu o mohutnosti vápence dachšteinského, jenž — od Rabeljských vrstev počítáno — pne se do výše 1200 m., kde pod zbytkem jury přestává. Tofana je zbytek obrovského plateau, které od severu se k jihu šířilo. Na severu je dosud zachován ráz původní roviny, jen tu a tam hlubokými roklemi rozbrázděné. Čím dále k jihu, tím více erose a větrání rušilo její souvislost, takže vznikly izolované, širokými údolními osamocené skupiny horské, jako fantastické Tři Zinny, Dreischusteršpice, Zwölferkofel, Monte Cristallo a Croda Rossa v severní části, v jižní pak Tofana, Sorapis, Antelao, Marmarole, Pelmo a Civetta. Měkký dachšteinský vápencec zvětral zde na velmi malebné trosky skalní Cinque Torri, vypínající se pod Nuvolau.

Pod dachšteinským vápencem táhne se většinou západní útes wengerského a cassianského dolomitu, jež na den vycházejí jako hora Dürrenstein.

Dolomity benátské od skupiny palské na jih a jihovýchod se prostírající jsou málo význačné. Převládá zde dachšteinský vápencec a úzká, Italy správně „canali“ zvaná údolí, hluboce se zařezávající, prostupující krajinu. Místy počínají mladší útvary: jura a křída, a tomuto posledněmu náležejí již horstva u Belluna, která ohraničují rovinu pádskou.

Zveme-li neprávem východní část popisovaného horstva Dolomity, tož tím větší nesprávnosti se dopouštíme, označujeme-li skupiny hor, táhnoucí se jižně od Lienzu ke Drávě, jménem Lienské Dolomity.

Kupovité vrcholky tyto složeny jsou vesměs z vápencových vrstev rázu lagunového, a to mladšího útvaru triasu a liasu jurského, a postrádají dolomitové horniny úplně.

Kraj Dolomitů obydlen je většinou Ladinci a Vlasy, kteří na mnohých místech již byli zgermanisováni. Obyvatelstvo živí se kromě chovu dobytka hlavně vyřezáváním ozdobných předmětů ze dřeva, v čemž zejména Grödenské údolí nabylo v celé Evropě zvučného jména.

Dolomity nejsou co do alpinistiky dávného data. Teprve počátkem tohoto století bylo si jich všimáno. Časem bohatá naleziště minerálů, šťavnatá lučiny oplývající vzácným hmyzem, přerozmanitá alpská květena, tajemné dějiny horstva vábily sem mnohé přírodopytce. Tak šířila se známost o nesčetných půvabech Dolomitů a kraje jejich navštěvovány byly vždy větším počtem turistů. Zcela nový terén nalezen zde pro horolezce. Zde nekladly se mu v cestu vysilující širé pláně ledové, převislé návěje, hrozící séraky, laviny sněhové; zde jest mu se pohybovati nad závrtnými hlubinami po vyprahlých hladkých skalách, kde měkký kámen neskytá dostatečně jistého záchyty a stupu a kde časté mlhy znesnadňují orientaci a spršky kamenů stávají se hlavním objektivním nebezpečím. Proto zaměňuje horolezec okuté boty pro led nezbytné za krbce či scarpety a mnohdy odkládá i tyto, vyžaduje-li neobyčejně hladká skála nohy bosé. Hladké stěny vedly k vypěstování nové techniky lanové. I vzniklo nejmladší odvětví alpinismu, umění lezecké. Dolomity jsou Eldoradem lezců. Skytají tury od nejjednodušších do nejobtížnějších a do nedávna byla zde řada vrcholů, jež platily za nepřekonatelné.

Pohodlné silnice vedené hlubokými prásmky umožňují i nejpohodlnějšímu turistovi pokochati se pohledem z vozu na velkolepou přírodu. Nádherné hotely v Toblachu, Cortině, San Martinu di Castrozza i jinde skytají turistům příjemného odpočinku. Četné chaty D. Ö. A. V. a italských spolků, lany zabezpečená místa na skalách jsou příčinou větší a větší návštěvy horolezců. Ovšem, že i vůdcovství je zde v dobrých rukou. Jména sextenského Innerkoflera a palského Bettegy jsou široce známa a za jich vůdcovství provedeny výstupy nejtěžší.

Obtížný terén Dolomitů vycvičil mnohé horolezce ku výkonům neobyčejné zručnosti, překonávající odvahou i vůdce samotné. Zde sluší uvéstí Grohanna, Winklera, H. R. Schmitta, Normana-Nerudu, Treptowa, Delaga, Santnera a j., jichž jména pojí se těsně snad s každou skupinou Dolomitů.

Dnes Dolomity jsou horstvem módním a právem se první jeho alpský pionýr Grohmann vyslovil, „že Švýcarsko má proč nám jich záviděti“.

*

Ze Slovanských Alp.

Návštěva naší chaty. Do 27. září zapsali se v chatě 442 turisté, z těchto 227 za dobu od 27. července. Podrobnější statistiku uveřejníme později. Hospodář p. Krč se svou ženou činili se dobře a udržovali chatu ve vzorné čistotě, tak že všichni návštěvníci byli uspokojeni.

Německé listy, němečtí turisté a naše česká chata. V polovici července t. r. zaslali jsme krátkou zprávu několika řádků časopisům

„Mittheilungen des D. Ö. A. V.“, „Oesterreichische Touristen-Zeitung“, „Oesterreichische Alpen-Zeitung“ a lipské „Illustrierte Zeitung“ o otevření naší chaty a o cestách, které našim odborem v Saviňských Alpách byly provedeny anebo se provádějí. Zprávička ta neměla jiný účel, než v dobrém úmyslu upozorniti alpské turisty na to, co jsme k jejich pohodlí učinili — a přece byla všemi jmenovanými turistickými listy v rakouských zemích vycházejícími umlčena. Jediný lipský list uveřejnil zprávu, a také skoro všichni němečtí turisté, kteří přišli do chaty — bylo jich něco přes 20 — byli Němci z říše, a všichni byli zařízením i pohostěním v chatě plně spokojeni. Jak daleko jde nenávisť cislajtských Němců, bylo viděti z toho, že naši chatě, která přece pro všechny turisty v Alpách Saviňských byla zřízena, se vyhýbali a že i vůdcové D. Ö. A. Vereinu odváděli turisty od naší chaty. — Nám nezáleží na tom, navštíví-li chatu pan X. nebo Y. z Vidně, Celovce, Štýrského Hradce atd., neboť návštěva chaty Čechy a Slovinci je značná a bude stále větší, ale mrzí nás ten surový boj, který zanášá se i na pole turistiky. Ignorování naší chaty a nepřátelství, o kterém jsme se zmínili, i hlasy některých nepatrných časopisů německých, které však proti turistickému významu naší chaty ani nemohly vystoupiti, pokládáme prostě za neslušnost, které ve všech jiných oborech jsme si již zvykli.

Stezka z české chaty k sedlu „na Vodně“ byla zadána vůdcům Potočnickovi a Piskernikovi, kteří počali již s prací. Příští léto budou moci turisté dostat se tedy přímo z chaty do údolí Logarského.

Naše nová stezka z Mlynarského sedla na Grintovec, provedená vůdcem Michalem Uršičem, byla členy výboru kolaudována. Těžký druhý výstup ze severní strany Saviňských Alp na vrchol stal se dnes pro zkušenějšího turistu snadně přístupným, neboť všude ve skále vytesány jsou dobré stupně a několik míst, kde jde se částečně dolů, částečně nahoru po hřebenu, jest opatřeno dobře lany a skobami. Pokládáme nyní výstup z Mlynarského sedla na vrchol za mnohem ještě snadnější, než výstup z Kredarice na Triglav.

Cesty a stezky našim odborem značené. Členové odboru pp: Dr. Klička a Z. Mikulejský označili cestu z Jezera na českou chatu; Dr. Klička a Dr. Prachenský stezku z Mlynarského sedla na vrchol Grintovce, a cestu z Jezera na Velký Obír přes Korte (Trüger) a Obirsko (Ebriach). Cesta z Jezera na Obír trvá as 8 hodin, o něco méně dolů, tak že lze ji z Jezera vykonati za 1½ dne, lehce pak za dva dny. Pod vrcholem Obiru lze — jak známo — přenocovati v Rainerově chatě. — Pp. prof. A. Dvořák a Dr. K. Chodounský označili cestu z Dovje ke stezce D. Ö. A. Vereinu pod sedlem Mlinca, a připevnili tabulky našeho odboru na začátku cesty v Dovji i u spojky této cesty se stezkou D. Ö. A. Vereinu.

Ke slavnosti otevření chaty zaslali pozdravné dopisy: Ústřední výbor Slov. Plan. Družstva, který ovšem celý byl také přítomen, rakouský klub turistů, pp. prof. Dr. J. Frischau, spisovatel Jan Lego, Ivan Nagel, farář, Tomáš Olip, starosta v Selách u Celovce a Ant. Iv. Gregorec; telegramy zaslali: Slovenský klub, sekretář družby sv. Mohora p. Rosman, redakce „Miru“ a Ant. Gregorec z Celovce, klub českých turistů z Prahy, Frant. Snedec ze Žabnice, členové Sl. Pl. Družstva z Bledu, říditel J. Duchoň s rodinou ze Smíchova, odbor klubu českých turistů a p. J. Krémář z Rokycan, rada zemského soudu v. v. K. Blüml, slečna Ant. Pokorná, katolicko-politické a hospodářské družstvo slovenské na Korošku, Dr. J. Haasz, Dr. A. Pilař, Dr. J. Voženšek, členové rodiny Frantovy, A. Prokop z Prahy, Vlad. Kavalír s chotí, inženýr A. Štěpán, česká osada na Bledu, Dr. Kulhavý, paní M. Kulhavá, prof. Dr. J. Nekut, Vladimír a Míla Prachenských, architekt prof. J. Podhajský.

Z české chaty. Nejstarším návštěvníkem chaty byl letos monsieur pan J. Švehla, farář Smíchovský, který svěže došel do chaty, až poslední půl hodiny šel již ve tmě — a monsieur je stár přes 70 let. Nejmladším a častým návštěvníkem chaty byl letos sedmiletý Stanislav Prachenský.

Sněhu v Saviňských Alpách bylo ještě v červenci mnoho. Účastníci otevření naší chaty musili přestupovati při výstupu z Jezera malé sněžné pole, které ovšem velmi pohodlnou část cesty učinilo ještě pohodlnější. Na horních Ravních byla v polovici července stezka k Mlynarskému sedlu ve sněhu až po skály, a na jižní straně od Mlynarského sedla k vrcholu Skuty bylo sedm sněžných polí. Z těch nezbylo do konce srpna ničeho následkem počasí velmi příznivého; sněh na horních Ravních pak se zmenšil na čtvrtinu rozlohy, a celý vrchol Grintovce byl prost sněhu.

Jak činnost našeho odboru prospívá také něm. rak. alp. spolku, viděti nejlépe ze zápisů v chatě Zoisově. Do 31. srpna t. r. bylo ze 126 návštěvníků této chaty 29 Čechů a 24 Slovinců. Všichni tito, jakož i někteří jiní turisté z Německa ubírali se od české chaty anebo šli k ní. Nebyti naší chaty, byla by letos návštěva Zoisovy chaty nepatrná.

Prameny říčky Kokry, která vzniká nedaleko Jezera a vlévá se u Krině do Sávy, prozkoumány byly důkladně v srpnu členy odboru pp. Drem. Hřivou a prof. Drem. Zubatým. Zjištěno bylo, že pramenů je sedm, které brzo spojují se tak, že nedaleko od vývěřů je Kokra již silným potokem. Doufáme, že provedené zkoumání nezůstane bez účinku na příští úpravu mapy generálního štábu pro okolí Jezera.

Na Velikém Vrchu nad Jezerskem a na Podeh, plateau, které se prostírá od Mlynarského sedla směrem k Zoisově chatě, a kudy vede velice pohodlná stezka, roste množství krásné protěže. Žádáme všechny turisty, aby nevytrhovali při sbírání kořínků této něžné květiny.

Vzornou lékárníčku daroval naší chatě pan Ph. Mag. Vladimír Prachenský, lékárník v Táboře. Velmi vkusně provedená skříň obsahuje vše, čeho je třeba při úrazech turistických, ba i toliko při nepatrných nehodách, jež se tu a tam někomu přihodí. Za vzácný, cenný dar naší chatě vzdáváme váženému členu našeho odboru srdečný dík.

Množství hub jedlých, zvláště krásných hřibů v nejbližším okolí Jezera bylo zrovna úžasné ve druhé polovici srpna. U Roblekovy planiny nasbírali čtyři výletníci jezerští as za 20 minut dvacet pět kilogramů nejhezčích hřibků, při čemž vybíráni jen nejpodařenější houby; největší, ač zdravé, byly pro nedostatek vozíku ponechány klidně v zemi. Při výletu, který uspořádala na houby druhý den větší společnost z Jezera, byly naplněny skvostnými hříby volké koše a nůsu.

Krásná podružnice opravila letos stezku z bašelského sedla na Stořic a označila tyto cesty: z Radeč, Zagorje (Sagor) a Terbovlje (Trifail) na Kumberg, ze Zagorje a Hrasniku na Mrzlicu; dále na Čemšenikovu Alpu, konečně z Leskovy Doliny na Veliký Sněžník.

V měsíci červenci, celkem pro turisty velmi příznivém, přišlo na Kredarici pod Triglavem čtrnáctkrát, většinou však velmi málo; sněžilo tam třikrát a pětkrát padaly kroupy; bouřek bylo sedm. Proto však byly mlhy jen po osm dnů.

Svatba na Kredarici pod Triglavem. Předě třemi týdny oddával pan farář Jakub Aljaž v kapliče na Kredarici (2550 m.) pipara pana J. Koreňčana, jednoho ze zakladatelů Slov. alpského družstva, se slečnou Jelicou Hrvatovou.

Na Kamenném Lovcu u Sv. Višarje vztyčen byl 31. července prapor barev slovanských. Několik dnů potom byl roztrhán na kusy — ne větrem.

Sočská podružnice staví chatu na Krnu blíž bochyňského jezera, vrcholu proslulém nádhernou vyhlídkou. Chata bude otevřena budoucího roku.

*

Zprávy spolkové.

První společenský večer bude konán koncem měsíce října. Blíží sděleno bude denními listy.

Noví členové odboru:

p. Černý Václav, profesor pedagogie v Praze, slečna Dvořáková Anna v Král. Vinohradech, p. Jozek Ladislav, říditel hospodářské školy v Č. Brodě,

p. Lindacker Gustav, c. k. adjunkt techn. fin. kontroly v Protivíně,
 „ MUDr. Maixner Emerich, profesor české university v Praze,
 „ JUDr. Marek Karel, zemský advokát v Praze,
 paní Mikulejská Antonie, choť řiditele cukrovaru v Praze,
 slečna Mikulejská Milena v Praze,
 „ Mikulejská Olga v Praze,
 „ Mikulejská Ludmila v Praze,
 p. Mikulejský Zdeněk v Praze,
 slečna Mlynářová Julie, učitelka v Nuslích,
 p. Nýdrle Ant., řiditel lihovaru v Praze,
 „ Párys Václav, prokurista v Praze,
 „ Pelíšek Fr., profesor vyšší c. k. průmyslové školy v Praze,
 „ Pfanzer Arthur, majitel pivovaru v Praze,
 „ Prusík Fr., školní rada v Praze,
 „ Skokan Jiří, vrchní inženýr v Praze,
 „ Tábořský František, spisovatel, profesor v Praze,
 „ Dr. Veselík Karel, profesor c. k. gymnasia v Praze,
 „ Vyšín Rudolf, rada c. k. vrchního zemského soudu v Praze,
 „ Zelenka Josef, restaurátér v Praze.

*

Ú m r t í.

Odbor náš želí ztráty vynikajícího člena. Dne 27. července t. r. skonal pan

Ondřej Franta,

školní rada a gymn. řiditel na odpočinku.

Narozen dne 1. ledna 1829. byl sice věkem nejstarším členem odboru, při tom však do poslední chvíle ku podivu čilým. Ještě letos chystal se k návštěvě Saviňských Alp a zamýšlel účastnit se slavnosti otevření české chaty; zatím právě v slavnostní dny dokonával šlechtivý svůj život. Pan řiditel Franta byl výkonným turistou ze staré dobré školy. Již v dobách, kdy turistika u nás pramálo se pěstovala, seznal důkladně vysoké Tatry. Působil v letech padesátých jako profesor v Báňské Bystřici. Tehdy přinesly listy české tak mnohý příspěvek turistický z jeho pera, a ještě loni uveřejnil. Věstník náš od něho článek, pocházející z doby jeho působení tamějšího a proto tím zajímavější, že líčení podáno věrně tak, jak původně bylo napsáno, a nesetřen s něho pel archaismu, jímž mezi tím doba je pokryla. Věstník náš ztrácí v něm vůbec příznivce zvláště cenného. Kromě vlastních četných příspěvků podporoval redakci v pořádání látky a zejména pokud šlo o korektury po stránce jazykové. Jakožto odborník na slovo vzatý získal si zejména nemalých zásluh při skládání materiálu pro sestavení turistické a alpské terminologie české. Živý zájem o věc turistickou prokázal také založením jednoho z nejprvnějších odborů klubů českých turistů, totiž odboru rychnovského, jehož byl dlouholetým předsedou; když pak pokrok české turistiky vyvolal potřebu samostatného sdružení alpského, náležel od počátku k nejhodnotivějším jeho členům.

Všem účastníkům přátelských našich večírků utkví zajisté na vždy v dobré paměti sympatická postava starého pána, jenž nikdy nescházel. Poslední večer, kdy vůbec byl z domu, ztrávil na večírku mezi námi. Čest budiž jeho památce!

L. Mareš.

*

Rakouské země alpské. Dle Haardtovy mapy upravil Dr. Jaroslav Vlach. — S titulem tímto vydalo nakladatelství Ed. Hölzela nástěnnou mapu v měřítku 1 : 600.000 a v rozměrech 140 : 120 cm poprvé v našem jazyku. Mapa je výborně přehledná, jasná, a jest ovšem zajisté v první řadě určena účelům školským. Tu ovšem bylo by si přát, aby hojně bylo jí užíváno na českých ústavech s příslušným výkladem se strany pánů profesorů a učitelů, tak aby v mladých myslích žáků vzbuzena byla touha po krásném světě alpském, zvláště slovanském. Avšak právě pro svou lehkou přehlednost, při tom pak úplnou přesnost, za kterou jméno p. Dra. J. Vlacha ručí s plnou bezpečností, rovněž i pro své lépe provedení hodí se mapa i pro místnosti různých vědeckých, turistických i jiných spolků. Cena mapy nenapjaté jest 11 korun, napjaté v deskách 16 korun.

Dnešnímu číslu připojena jest jako zvláštní příloha mapa skupiny Jóf Foarta, provedená p. Drem. Vlad. Růžičkou, osvědčeným znalcem skupiny té, v měřítku 1 : 75.000, jež vítána bude všem čtenářům našeho listu a zvláště vítána ku článku, který uveřejňujeme.

*

Zakládající členové odboru platí 60 korun jednou pro vždy. Skuteční členové platí ročně 6 korun (první rok kromě toho 2 koruny zápisného).

Odbor vydal nákladem svým publikace:

Slovanské Alpy (redakcí Dra. St. Prachenského), nezbytnou příručí knížku turisty v Saviňských Alpách, Karavankách, Julských Alpách a v Krasu. Cena pro členy 1 kor., pro nečleny 1 kor. 60 hal. V komisi kněhkupectví Fr. Řivnáče v Praze.

Saviňské Alpy (napsal L. Mareš), úplného a dosud nejpodrobnějšího průvodce po Saviňských Alpách se zvláštním zřetelem k Jezersku. Se 2 mapami a 5 ilustracemi. Cena 1 K. 80 h. V komisi kněhkupectví Fr. Řivnáče v Praze.

Spolkové odznaky (po 2 korunách) a **dopisnice** s pohledy ze Slovanských Alp dostati lze v kanceláři p. Dra. St. Prachenského v Praze-II., Zderaz č. p. 1947.

Žádáme snažně pp. členy, aby sdělili nám každou změnu bytu; neboť jen tenkrát je možno, aby „Alpský Věstník“ docházel správně.

Věstník zasílá se členům českého odboru slov. alpského družstva zdarma. — Předplatné na rok l zl. 50 kr., pro členy klubů turistických l zl.

Věstník vydává český odbor slov. alp. družstva řízením Dra. Bohuslava Franty v Praze-II., Zahofanského ulice č. 1944.

Alpský Věstník vychází prvního dne každého měsíce, vyjímajíc červen, červenec, srpen, září.

*